

Наталя Кулаласва

КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА

Інтеграція української економіки до світової системи господарювання, яка є необхідною умовою сучасності, суттєво обмежується нездатністю до конкурентоспроможності національного виробництва. Оскільки показник енергоємності внутрішнього валового продукту України в три...п'ять разів вищий ніж у розвинених країнах світу, а витрати умовного палива на одиницю внутрішнього валового продукту складають 0,79 кг (0,24...0,25 кг – за кордоном). До того ж, проблема перерозподілу пріоритетних економічних акцентів у нашій державі з видобувної промисловості та сільського господарства в напрямку поширення високотехнологічних та інноваційних підприємств вимагає серйозної підготовки інтелектуальних ресурсів. При цьому до високих технологій за галузями відносять такі найбільш нові й прогресивні: електромеханіку та електроніку, космічні, інформаційні, нано- й біотехнології, нові матеріали, «чисті» та енергозберігаючі технології (cleantech), телекомунікаційні й управління, інноваційні, суто оборонні, а також технології подвійного призначення» [1, с.6].

Відомо, що 80% від обсягу глобального світового ринку наукоємної продукції сьогодні контролюють розвинуті країни Заходу. В цьому зв'язку, в Україні, яка має достатньо високий інтелектуальний людський потенціал, є всі підстави для створення та розвитку технологічних інновацій загальносвітового рівня. Але реалізація останнього одночасно потребує від працівників високотехнологічних підприємств володіння такими якостями: професійна компетентність, креативність, комунікативність, професійна інтуїція, що дозволяє продукувати

інноваційні наукові ідеї та відтворювати їх у виробництві. Саме тому й підвищуються вимоги до освітньої підготовки кваліфікованих робітників наукоємних виробництв. Крім того, враховуючи специфіку таких підприємств не можна уникнути питання щодо культури безпеки професійної діяльності їхніх працівників. Остання розглядається нами як інтегральна якість особистості, що визначає її спрямованість на розвиток потреби в безпеці на засадах сукупності загальнокультурних і професійних компетенцій, знань, постійного вдосконалювання вмінь і навичок, безпечної реалізації професійної та суспільної діяльності [2, 118.]. Вони відбиваються у використанні методів, способів і прийомів професійної поведінки, мінімізуючи ризики й загрози.

Слід підкреслити, що вперше поняття культури безпеки в Україні було застосовано до атомних станцій Міжнародним агентством з атомної енергії у 1986 р. під час аналізу причин і наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Визнано, що відсутність культури безпеки стала однією з причин цієї техногенної катастрофи світового масштабу. Надалі термін «культура безпеки» було уточнено в “Загальних положеннях забезпечення безпеки атомних станцій” (ОПБ-88/97) [3]. У цьому документі відзначено, що культура безпеки характеризується кваліфікаційною й психологічною підготовленістю персоналу, а її формування є одним з фундаментальних принципів керування та підлягає нормативному регулюванню в атомній енергетиці. Нині склалося розуміння того, що дана категорія повинна бути застосована не тільки до персоналу потенційно небезпечних об’єктів, але й до кожного працівника окремо та суспільства в цілому. Від ціннісних настанов людей, мотивів їхньої поведінки, особистісних і професійних якостей, а також здатностей великою мірою залежить ефективність заходів щодо забезпечення безпеки життєдіяльності, зниження індивідуальних, колективних і глобальних ризиків. У зв’язку з цим має сенс розглядати культуру безпеки професійної діяльності людини як одну з характеристик

цивілізованості суспільства.

Особа ж, яка повною мірою опанувала такою культурою та має риси, що допомагають їй ефективно протистояти надзвичайним обставинам, перетворюється на особистість безпечного типу поведінки.

Виходячи з вимог, пропонованих до людини суспільством, техногенним і природним середовищами, можна визначити такі основні характеристики особистості безпечного типу:

- ~ суспільно-колективістські мотиви поведінки;
- ~ дбайливе відношення до навколишнього середовища;
- ~ грамотність у всіх областях забезпечення безпечної життєдіяльності;
- ~ наявність навичок захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Таким чином, для оволодіння культурою безпеки кваліфікований робітник має під час підготовки до самостійної професійної діяльності опанувати навички та вміння, що дозволятимуть йому правильно поводитися в різних нестандартних ситуаціях, знати способи захисту від можливих небезпек і вміти їх застосовувати, володіти прийомами само-, а також взаємодопомоги і, в такий спосіб, знижувати рівень можливих загроз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даник Ю. Г., Труш О. О. Особливості забезпечення національної безпеки у високотехнологічному суспільстві. – Режим доступу до статті: <http://ifs.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2010-1/doc/5/02.pdf>
2. Кулалаєва Н. В. Педагогічні підходи до формування культури безпеки професійної діяльності у студентів ВНЗ [Текст] / Н. В. Кулалаєва // Педагогічний альманах: Збірник наукових праць. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – Випуск 20. – С. 117-122.
3. Общие положения обеспечения безопасности атомных станций. ОПБ 88/97. НП-001-97 (ПНАЭ Г-01-011-97): введ. в действие 01.07.1998. – М.: Госатомнадзор, 1998. – 47 с.